ÖZGÜRLÜK VE EŞİTLİK

Bugünkü dünya, itilip kakılan düşünce ve isteklerin oluştuğu bir kaostur: «Özgür dünya» denilen kesim seyyal bir kaos içindeyken, modern dünyanın totaliter kısmı katı bir kaos içindedir. İkisinin de aksine, eski dünya sürekli bir düzen, her şeyin yerli yerinde olduğu bir kavram sıralaması içindeydi. Kaos, gördüğümüz gibi sıralamanın psişik düzeye (hümanistler tarafından) «ters çevrilerek yansıtılması» ve bozulmuş, saptırılmış öte-dünya isteklerinin zorla bu dünyada düşünülmesi sonucu ortaya çıkmıştı. Doğal bir tapınma isteğiyle donatılmış, ..olan insanoğlu tanınamazsa ve manevî düzleminden kopartılırsa tapacağı bir tanrıyı daha aşağı bir düzlemde bulur ve böylece yalnızca Mutlak'a ait olan bir başkasıyla değişmiş olur.

«Özgürlük», «eşitlik», «okuryazarlık», «bilim», «uygarlık» gibi «büyüsel havâl uyandıran» öyle kelimeler vardır ki, bu kelimeler söylendiğinde ruhların birçoğu zihin-altı bir tapınmadan yerlere serilirler. Özgürlük ve eşitlik hurafeleri genel düzensizliğin yalnızca sonucu değil, aynı zamanda da sebepleridirler; çünkü her biri kendi başına sıralamaya karşı bir ayaklanmadır ve bunlar insan içindeki iki üstün dürtünün saptırıcıları olduklarından çok da tehlikelidirler. **Corruptio optimi pessima***,* iyiyi saptırmanın en iyi yolu onu en kötüye saptırmaktır; fakat eski düzeni sağladığınızda bahis konusu olan bu iki put (dünyevî yasal isteklerin nefes alabilecekleri özgürlük ve eşitliğe yerlerini bırakarak) dünya düzleminden kaybolacaktır.

Mutlak özgürlük Ulûhiyetin ayrılmaz bir parçası olduğu için,- özgürlüğe duyulan iştiyak Tanrı'ya duyulan iştiyakın üstündedir. Bu yüzden Hindüîzm'de mistik'yolun sonunu -Delirten en yüksek ruhî mertebe **kurtuluş** (moksha) olarak adlandırılır. Çünkü o, Mutlak, Sonsuz ve Ebedî olanla bir birleşine (yoga) halidir, işte bu yüzden, bütün bağlıklarından özgürlüğe kavuşmayı gösterir. Hz. İsa **«Bilgi-edininiz, bilgi sizi kölelikten kurtaracaktır»** dediğinde aslında bu özgürlüğü kastediyordu- çünkü doğrudan bilgi, **GNOSİS (MARİFET), BİLGİNİN OBJESİYLE YANİ TANRI'YLA OLAN BİRLEŞME DEMEK-TİR.** Fakat İsa'nın bu sözlerinin daha aşağı bir düzeyde ikincil bir uygulaması var: manevî gerçeklerin doğrudan bilinmesinde nisbî bir kurtuluş var, zira bu tür bilgi daha üstün bir dünya için bir geçit sayılır ve bundan ötürü bu dünyadan kaçmanın bir yoludur. Plato'nun ünlü imgesinde bu kaçış **«mağaradan çıkış»**tır ve onun söylediklerini hatırlamakla konu dışına çıkmış olmayız, zira: bu imge eski dünyanın hem Doğulu hem de Batılı görüş açısını temsil ediyor.

Platon daha doğrusu Sokrates, (çünkü Platon'un söylediklerini O bize ulaştıran Sokrates'tir) içinde çocukluklarından beri hapsedilmiş mahkûmların olduğu bir yeraltı mağarasını hayal etmemizi istiyor. Mağaranın duvarlarından birini görecek şekilde uzunca bir sıraya oturtulmuşlar ve oturdukları yere öyle zincirlenmişler ki, kafalarını oynatamıyorlar, yalnızca dosdoğru önlerine bakabiliyorlar. Arkalarında yanan bir ateş, ışığım duvara yansıtıyor ve ateşle aralarında canlı ve cansız bütün dünyevî yaratıkların kuklaları dolaştırılıyor. Fakat kafalarını çeviremediklerinden, mahkûmlar yalnızca kuklaların önlerindeki duvara yansıyan gölgelerini görebiliyorlar.

Sonra Sokrates bize, mahkûmlardan birisinin zincirlerinden kurtuluşunu hayal etmemizi söylüyor. İlk olarak arkasına dönüp kuklaların kendilerini görebiliyor. Sonra mağaradan kaçıyor ve kuklaların suretlerinde yaratıldığı bütün nesnelerin görülebileceği dış dünyaya gidiyor. İlk olarak ay ışığında, sonra güneş ışığında nesnelerin gölgelerine ve sudaki yansımalarına bakıyor. Daha sonra nesnelerin kendisine ve nihayet güneşe bakmaya muvaffak oluyor.

Mağara bu dünyayı, mahkûmlar da dünyevî hayatları boyunca ölümlüleri temsil eder. Süre durum, duygusuzluk ve önyargının sebep olduğu tek yönlülük yüzünden, mahkûmlar kuklaları yani bu dünyanın nesnelerini bile göremezler, **«çünkü şimdi ayna ile muammalı surette görüyoruz, fakat o zaman yüz yüze göreceğiz»**. Dış dünya, bu dünyadaki nesnelerin simgelediği ruhsal gerçeklikleri kapsayan öte dünyadır. Kaçan mahkûmun dış dünyaya geldikten sonra görme yeteneğindeki artış, tamamen, Dante'yi Yedi Cennete doğru götürürken Beatrice'in yüzündeki tebessümün parlaklığındaki artışa tekabül eder. Bu artış, insan manevî mertebelerde adım adım yükselirken, entellektüel sezginin yoğunlaşmasını gösteriyordu. Zincirlerden kurtulmanın verdiği özgürlükle karşılaştırıldığında gittikçe daha göreli gelen, genellikle «özgürlük» denilen, yani zincirlerinden salıverilmelerini dahi istemeyen mahkumların hoşlanabilecekleri **«özgürlükçükler»...** Sokrates bizi, mahkûmların (bütünüyle kuklaların gölgelerinde yoğunlaşan) davranış ve ilgilerinin, tümüyle aydınlanmış birisi için ne ifade edeceğini düşünmeye çağırıyor.

Bir süre Platon'un imgesini düşünecek olursak -ki Platon'un bütün istediği budur- mağaradan kaçıp sonra geri dönenlerin (ki bunlar m bazıları hiçbir zaman mahkûm olmamışlar, yukardan gönderilmişlerdir) aslında din kurucuları, İlâhi elçiler, olduklarını görürüz. Her halükârda görevleri mağara sakinlerine güneşi, ayı, erkekleri, kadınları, hayvanları, ağaçları, çiçekleri bütün yönleriyle anlatmak, şekil ve renklerin ne kadar muhteşem olduğunu bildirmektir. Bazı mahkûmlar bunların anlattıklarını zevkle dinleyip, gölgeler dünyasından gerçek dünyaya kaçma özlemi ile dolarken, çoğu, Peygamberlerin deli veya hayalperest olduklarını ve var olan en üstün gerçekliğin kuklaların gölgesi olduğunu iddia ederek kızıyorlardı.

Bu imgenin ışığında inanan ile kuşkucu arasındaki farkın, mahkûm olan ile özgür olan arasındaki fark olmadığı, fakat mahkûm olduğunun bilincinde olan bir mahkûm ile düşünceleri hapishane duvarını geçemediğinden bu dünyanın bir hapishane olduğunu kabul etmeyen bir mahkûm arasındaki fark olduğu görülecektir.

Eğer şimdi eşitlik kavramının Mutlak'taki kaynağına dönersek, bü kavramın Hıristiyanlığın «tanrılaştırma» (deification) ve Hinduizm''in **«THAU ART THAT» (TANRI SENİN ÖZÜNDEDİR)** şeklinde ifade ettiği en üstün manevî mertebenin bir görünüşü olduğu ortaya çıkacaktır. Düşen insanın ruhundaki özlemin bir parçası olan eşitlik ihtiyacı bir kez daha İlâhî tecelliye layık olma tutkusunun üstündedir. Bütün Gizlerin en büyüğü olan bu yeterlilik bu sözlerle ifade edilir: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem kutsî hadiste buyurdu ki;

«Ne yere ne de göklere sığdım, yalnız mü'min kulun kalbine sığdım"

Sonsuz'un Tümlüğünü içine alan boşluklarının eşitliğinden dolayı bütün Azizler eşittir; bu eşitliğin, ilâhi görünüşünün altını çizen, semavî bir görünüş denilebilecek bir yönü var. Ortaçağ'da yazılmış bir İngiliz şiiri olan **THE PEARL (İNCİ)**, kız kardeşinin mezarını ziyarete giden ve orada uykuya dalıp onu Cennet'te gören birisini anlatır. Kız kardeşine nasıl olduğunu sorar, o da Cennet'in Kraliçesi olduğunu söyler. Ağabeyi onu azarlar, o da **«Doğru, dediğin gibi Kutsal Bakire Meryem Cennet'in Kraliçesidir; fakat onun şefkat ve cömertliği o denli kavranılamaz ki, diğerlerinin de yanında Kral ve Kraliçe olmalarına izin veriyor,»** diye cevaplar.

Beşerî düzlemde dahi «toplumsal» açıdan eşit olan insan topluluğu ütopik bir düş olmakla kalmıyor, fakat bir ihtimal olarak beliriyor, zira gelenek bize bunun dünyada binlerce yıl var olan bir norm olduğunu söylüyor. Altın Çağ, tanım gereği bütün insanların «kast üstünde» olduğu bir çağ. Fakat bu tür eşitliği gerçekleştiremedikten sonra, bir bütün olarak insanlığın aynı aleladeliğe sürüklenmesindense -hiç değilse- bir bölümünün erdemlerini koruması daha iyi olurdu; **«kast sistemi»**, işte bu anlamda geriye kalan erdemlerin korunmasını ve toplumun en iyi faydalanabileceği yere yerleştirilmesini sağlayan bir araçtır. Üstelik bu sistem kendisini fazlasıyla ispatlamış durumda, zira bunun Hindular ve diğer insanlar arasında özenle ve yöntemli bir şekilde uygulandığına şüphe yok ve Hinduların, tarihsel zamanın başlarında yozlaşan Yunan, Roma ve Alman dinlerinden çok eski olan dinlerini, bozulmadan bugüne kadar getirebilmeleri büyük bir başarı. Kendi içinde anormal olan, aşağı kastların varlığıdır. Çevrimin sonuna doğru yaklaştıkça bu da normalleşmek zorundadır. Eski dünya, kaçınılmaz olduğunu bildikleri alçalma hareketini ve aşağı insan türlerinin çoğalmasını kontrol altına-almakla ve yozlaşma dalgasını en iyi şekilde nasıl önleyebileceği (yani kendisini nasıl koruyacağı) sorunuyla meşguldü; fakat bu alçalma hareketine karşı koyma yöntemleri değişiyordu.

Kast sistemi halen belli bir yozlaşmanın var olduğunun kabulü demektir. İnsanlar için daha eski bir kendini koruma yolu, Kızılderililerin yaptığı gibi çöküşün dış sebeplerinden olan yerleşik, göçebe olmayan bir bayata ve böyle bir hayatın ifade ettiği her- şeye yüz çevirerek, bakir doğayla gerçek bir entellektüel ilişkinin aydınlattığı ve adet haline getirdiği fiziksel ve ruhsal, bir ilişki kurmaktır. Bu son şart zarurî bir şarttır.

«Kızılderili İlâhî Sıfatları ve meleklere ait hakikatleri doğadaki fenomenler ve hayvan türleri ile düşünür... Onlara (Kızılderililere) göre hiçbir nesne göründüğü gibi değildir, yalnızca saf olan yansıtabilir. İşte yaratılmış olan her nesne kutsal (Wakan) dır.

Kızılderili'nin mabedi her yerdedir: dünyanın bozulmadan, bakir ve tıpkı yaratıldığı günkü gibi kutsal kalması bu yüzdendir. -zira- Ebedî olanı yalnızca, saf olan yansıtabilir. Kızılderili ne "Panteist" tir ne de Tanrının bu dün dünya da olduğunu düşünür, ancak Tanrının esrarlı bir şekilde Tanrıya bulandığını bilir. »

Bu görüş, kast sistemini tamamıyla bir kenara bırakan ve ilk eşitliği sürdürmeye dayanan toplumsal bir düzeni ve ona uygun bir hayat tarzını gerektiriyor. Kızılderililer arasında ne «alt sınıf» ne de «orta sınıf» var. Kendilerini **«Soluk benizlilerin kirletmesinden korudukları ve geleneklerine sadık kaldıkları sürece eski zamanların rahip-kralları gibi her nesilde soylu bir azınlığı üreten soylu bir ırk.**
Fakat doğayla entellektüel bir ilişkiden kaynaklanmayan bir göçebelikte ısrar, yozlaşmanın yalnızca belirli çeşitlerine karşı bir güvence olabilir. Yokuş aşağı bir sürü yol var, dünya bunlardan bazılarının yaygınlaşması için yeterince yaşlı sayılır. Bugün «ilkel» kelimesi hemen hiçbir ayırım gözetmeksizin kullanılıyor. **İLK ÇAĞLARIN İNSANLARIYLA KARŞILAŞTIRILDIĞINDA DEMİR ÇAĞ'IN KIZILDERİLİLERİ KENDİLERİNİ YOZLAŞMIŞ OLARAK GÖRÜYORLARDI, FAKAT TAM ANLAMIYLA YOZLAŞMIŞ OLAN «VAHŞİLER»İN DE «İLKEL» OLARAK ADLANDIRILDIĞI BİR ÇAĞDA, «İLKEL» DAMGASINI YİYEREK DOĞAYLA YAKIN İLİŞKİ İÇİNDE OLMALARI ONLARI MODERN UYGARLIKTA SON HADDİNE VARAN ÖZEL ÇÖKÜNTÜDEN KURTARDIĞI İÇİN, KIZILDERİLİLERE «İLKEL» DEMENİN HİÇBİR ANLAMI YOK.**
Entellektüel görünüşün son derece kuvvetli bir ruhsal otorite şeklinde vücut bulması, Platon'un çöküşe karşı en iyi çare dediği ve kast sistemi olmayan yerleşik teokrasiler, Hintliler, Kızılderililer tarafından da benimsenen şeyin ta kendisidir. Son iki teokrasinin kastla sınıf arasındaki, yani doğal şartlar ile toplumsal durum arasındaki ayrılıkların asgariye indirilmesi veya etkisiz hale getirilmesi için başvurdukları çareler hem çarpıcı, hem de tipiktir. Hristiyanlık bugün var olan toplumsal düzeni, gerçek bir kast sistemine bir parça benzediği için benimsemişti, fakat bunun üstünde davetsiz misafirlere karşı, geniş kapsamlı yardımlarla koruduğu ve bütün sınıflara açık olan büyük bir kast kurdu. İslâm'da, en üstün kasta üye olma zorunluluğu bütün sınıflara zorla kabul ettirildi; fakat Altın Çağ ideali ile Karanlık Çağ gerçeği arasındaki uçurum Kur'an ve Peygamber'in «mertebe» (takva) üzerindeki ısrarıyla yok edildi. İslâm uygarlığının bir kast duygusuyla yayıldığım söylemek doğru olmasa bile kast sisteminin özünü oluşturan bir duyguyla, insanlarda değişik manevî imkânların bir hiyeraraşi oluşturduğu duygusuyla yayıldığını söyleyebiliriz. Bu yüzden, sınıf farklarının dünyevî hiyerarşisi, Müslüman için her şeyden önce imamların fiilî eşitliği ile söndürülür ve sonra bu eşitlik çerçevesinde manevî hiyerarşi ile yer değiştirilir.
«Aristokrasi» dediği ideal devleti kurmanın pratik olarak nasıl gerçekleşebileceğini düşünürken, Platon, herşeyden önce, kendileri istemeseler bile ülkeyi yönetecek gerçek düşünürlerin bulunması gerektiğini söylüyor, Bu aristokratları tarif derken kelimenin tam anlamıyla Azizler'i kastettiğini açıkça anlıyoruz; çünkü gerçek düşünür «mağaradan kaçan» ve «güneş»i gören kişidir. Platon'un devleti aslında bir teokrasidir: mağaradan kaçan aristokrat, bundan böyle tam Platoncu anlamıyla mağara ile dışardaki dünya arasında gidip gelebilir ve işte Latince kelime anlamıyla «köprü» (Pöntifex) demek olan başpiskopos'un (Pontiff) işlevinin anlamı burada yatıyor.
Fakat eğer ruhsal otorite sahibi gerçek bir aristokrat olmaktan uzaksa ne olacak? Ve büyük görevlerin her giyenin' üzerinde pek bol duran elbiseler gibi, «görevli»lerin üstünden taştığını tarih göstermemiş midir?
Modern «çözüm», elbisenin bir cüceye uyacak şekilde kesilmesidir. Eskiler ise daha iyi birisini umut ve sabırla beklerlerdi. Üstelik, elbisenin giyenden ayrı olarak tek başına değerli olduğunu da bilirlerdi. Teokrat görevinin gerektirdiği mertebeye sahip olmayabilirdi, fakat bu görev kendi başına bir «köprü»ydü. Çünkü onun devletin başında oluşu, manevî olana üstünlüğünü sağlıyordu. O «mağaranın kapısı»nın resmen tanınmasını ve topluluğun o yöne yönelmesini garantiliyordu. Üstelik, ruhanî büyüklerin görünen hiyerarşisinden başka Azizler'in bir iç hiyerarşisi de vardı; yani bir görevleri olsa da, olmasa da kendi içlerinde köprü olanlar, büyük işlevlerin başarılmasında ortaya çıkan boşlukları her an doldurabilirlerdi. Orta Çağ boyunca Batı Hıristiyanlığı, her kuşakta birbirini izleyen, sözleri uygulanmasa bile, her yerde kanun sayılan kadın ve erkek Azizler yetiştirdi. Aynı şey «Orta Çağ»ı çok daha sonra biten büyük Uzak Doğu teokrasileri ve Doğu Kilisesi için de geçerli. Fakat teokratik düzen olmadan, değerlerin genel olarak doğru olduğunu temin eden resmî dış hiyerarşiyle, Azizler bu denli göz kamaştırıcı bir şekilde **«insanları aydınlatma»** imkânına sahip olmayacaklardı, «Aşağı» akıntıyı kontrol altına alıp, **«akıntıya karşı»** bir hareketi hızlandırmak için ortaya çıkan teokratik uygarlığın püf noktası burada yatıyor; yaratılışın merkezkaç eğilimlerini önlemek için merkezcil bir ivme hazırlamak ve onu korumak, kısacası, dinin işlevini en iyi şekilde yerine getirebileceği bir ortam hazırlamak ve Azizler ve dinlerdir, çünkü merkezkaç ve **«akıntıya karşı»** olan

her şeyi onlar harekete geçirirler. Bu aynı zamanda, Azizlerin kurduğu hayatın sürdürülmesi demek olan mistik düzenler ve kardeşlikler için de geçerlidir.
Orta Çağ Hristiyanlığında, Avrupa ve Anadolu'ya uzanan manastırlar ağı nedeniyle her köyün birbirinden uzak olmayan en az, böyle bir manastırı vardı. **Burada bir grup kadın ve erkek Hıristiyanlığın büyük çevrimini yoğun bir şekilde yaşarlardı -İsa'nın Doğumu, Noel. 6 Ocak Yortusu, Büyük Perhiz, İsa'nın Çarmıha Gerilişi, Diriliş, Göğe Yükseliş, Ruh'ul kuddûsün İnişi, Kutsal Meryem'in Orucu, St. Michael ve bütün Meleklerin, Azizlerin, Ruhların Yortusu, aralarda kalan aylarda tek tek Aziz günleri ve bu çevrimin canlılığı öyle ruhsal bir kasırga yaratır ki, içine bir ölçüde girmemek mümkün değildir.** (Müslümanlarda da kandiller.)
Her merkezde herkese temel bilgiler öğretilir, her ihtiyacı olanın yardımına koşulurdu. Üstelik herkes, hatta en fakir köylünün oğlu dahî, Ruh'ta kök salmış öğretiye derin bir iştiyak göstermek şartıyla, en yükseköğretimi alabilirdi. Orta çağda «aşağı sınıflar»ın «yükselttirilmediği» yönündeki geçerli sam, dünyevî bir «yukarı» kavramına dayanır. Fakat teokrasi açısından toplumun herhangi bir kısmını Ruh'un yanına yaklaşmaktan alıkoymak bir çelişkidir. Ortaçağ'da bir keşiş için tek muteber yükselme tarzı, manevî yükselmeydi. Ona göre, kendisinin çoktan yüz çevirdiği dünyevî zenginliklere ulaşmanın böylesine güç olması hiç de bir trajedi değildi. Fakat en alt kast'ın üyeleri dâhil herkese açık olan yukarı doğru (olumlu) ilerleme onaya bağlıydı.
«Eğer Hinduizm, her şeyden önce, insan ruhundaki temel eğilimleri dikkate alıyorsa, toplumsal kökene bir değer vermeyen gezgin keşişler (sannyasis) üst -kastında da eşitliği kabul ediyor demektir. Hristiyanlıktaki ruhban sınıfı için de durum aynıdır, öyle ki aralarında soyluluk unvanları kaybolmuştur: bir köylü bir prens olamaz, fakat Papa olup, bir hükümdara taç giydirebilir..»
Tarihte Hristiyanlıkta ve diğer dinî uygarlıklarda zaman zaman görülen ve teori ile pratik arasında gelip giden geniş çatlaklar oluşturan başlıca adaletsizlik ve baskı halleri, teokrasi yüzünden değil fakat insan ırkının aşırı ihtiyarlıktan doğma kollektif düşkünlükleri yüzündendi. Üstelik eğer işler kötü gittiyse, teokrasi sayesinde daha kötü olmaktan kurtulmuşlardı. Belirli zaman ve yerlerde bazen iyi de gidiyordu ve böylece eskiden meydana gelen «iyi»nin daha sonra da meydana geleceği umudu sürüyordu.
Bir bütün olarak **DEMİR ÇAĞ, «iki şer arasında bir seçimin»** yapıldığı bir çağdı; önceki dönemlerin aksine **ORTA ÇAĞ** en azından **«ehven-i şer arasında bir seçimin»** yapıldığı bir çağdı. En kötü papalar ve İslam'ın en kötü Halifeleri dahi, **VIII. Henri**, ve laikliğin kasvetli umutsuzluğunu başlatan diğerleri kadar, kötülüğe yol açmamışlardır.
Orta Çağ Avrupası, bütün vücudunu acıyla sarsan, onu iniltiden iniltiye sürükleyen ve öldürücü[1] olduğu bilinen bir hastalığa yakalanan bir adama benziyordu. Fakat bünye iyiydi, kalp-atışı düzenli ve kuvvetliydi. Kan hâlâ atardamar ve toplardamarlardan geçerek kol ve bacakların en uçlarına gidiyordu ve bazen ateş azaldığında, hasta gençlik ve sağlığın ne büyük nimet olduğunu düşünüyordu. Bu mu daha iyiydi, yoksa son demlerini yaşamakla birlikte göreli bir rahatlığa kavuşmak mı? [2]
Kalp-atışı zar zor algılanabiliyor; kan adeta damarlarda donuyor; deri mide bulandıran kızartılarla iltihaplanıyor; vücudun dış kısmındaki bazı yerler halen dumura uğramış durumda ve hasta koma Veya hezeyan halinde oluşuna göre ya fısıldayarak ya da haykırarak: **«Her gün biraz daha**

[1] Ortaçağdaki atalarımız, Platon'un ideal devletinden bahsederken bile ne dediğini bildiğini (ve atalarımız kendi devletlerini ideal görmekten çok uzaklar) çok iyi biliyorlardı; **«Yaratılan her şey çürümeye maruzdur, hiçbir şey sonsuza dek kalmayacak - fakat yok olacaktır.»** Bu yüzyılda olayların gelişimine bakarak şaşırırlarsa bu boşuna olmayacaktır, çünkü Platon bu teokrasinin kaçınılmaz bir şekilde nasıl devrileceğini ve devletin geçeceği yozlaşma dönemlerini anlatırken, «demokrasi» ve «diktatörlük» ten hükümetin mümkün olan en aşağı biçimleri şeklinde bahsediyor. Biri diğerine yolaçma eğiliminde. Onun kavramında «diktatörlük» demokrasi keşmekeşine karşı bir hareketle başa geçen prensipsiz bir demagogun yönetimi anlamına geliyor.
[2] Kollektif açıdan bu doğru; fakat kişilere gelince, modem dünya en kuvvetli «ilaçlar»la dahi geçirilemeyecek hal ve huy terkipleri yaratıyor. Zamanımıza genellikle **«intiharlar ve 'sinir bozukluğu' çağı»** denilmesi boşuna değil.

iyileşiyorum.» diye bağırıyor.
Fakat kişiler için eğer topluluğun gerisinde kalmak mümkünse -hiç kuşkusuz «gerisinde» kelimesi her durumu karşılamaz, zira acı, gönül rahatlığından daha yakın olabilir- kişilerin genel gidişten gerçek anlamda kurtulması da mümkündür. Her durumda geçerli olabilecek tartışmasız bir «mükemmel» mutlaka vardır. Bu, doğrudan doğruya mekândan münezzeh
Ulûhiyetten kaynaklanan bir metafizik zorunluluktur. Şu anda bu «mükemmel»in bir yönü şöyle ifade edilebilir: eskiden insanlar dinin **sauve qui peut'**sünü [3] söyleyerek dünyanın beyhûdeliğini açıkça ve etkin bir şekilde ilan ettiler, fakat dünya buna karşı oldukça sessiz kaldı. Şimdi ise insanlar bu gerçeği ifade etmeye gönüllü görünmüyor, dünya ise edilgin insanlarıyla gittikçe kendi beyhûdeliğinin gürültüsüne gömülüyor. Aslında böyle bunak bir dünyada her gün edindiğimiz tecrübe, dünyanın gerçekten «güve'nin kemirildiği ve pasın paslandığı» bir yer olduğunu günden güne insanların kendilerinin yarattığı ve kendi ellerinde parçalanan putlar diyarına döndüğünü gösteriyor.
BU DÜNYAYA OLAN İNANCIN YİTİRİLMESİYLE, ÖTE DÜNYAYA İNANMANIN BAŞKA BAŞKA ŞEYLER OLDUĞUNU SÖYLEMEK BASİTLİKTİR. **Bizler öte dünya ile bu dünya arasında açık kapı olan insanlardan alçalarak bu hallere düştük. RUHLARI DA BUNA GÖRE DONATILMIŞTI, FARKINA VARSAK DA, VARMASAK DA ONLARDAN BAZI ŞEYLERİ MİRAS ALDIK VE DÜNYAYI KANATLARIYLA KAZMAKTA ISRAR EDEN BİR KUŞUN UÇMA ŞANSI OLMADIĞINA GÖRE, EĞER HERHANGİ BİR YOLLA DÜNYAYI KAZMAKTAN VAZGEÇİLİRSE, EN AZINDAN UÇMAYA TEŞEBBÜS İHTİMALİ DOĞAR.**

Kaynakça

Martin Lings trc. Enes HARMAN, Ufuk UYAN, Antik İnançlar Modern Hurafeler [Kitap]. - Yeryüzü Yayınları, İstanbul., s.57-69

[3] **Sauve qui peut: Felaket anında, «Kendini kurtarabilen kurtarsın» anlamına gelen bir ünlem.**